

Мирон Вачевський, кандидат економічних наук,
професор кафедри менеджменту і підприємництва
Дрогобицького державного педагогічного університету
ім. І. Я. Франка

МЕТОДИ ДОВУЗІВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Однією із проблем суспільства на сьогодні є необхідність всебічного виховання та підготовки молоді із відповідним рівнем професійних компетенцій до ринкової економіки. Нова система навчання та підготовки молоді до сучасної економіки вимагає модернізації системи освіти, вивчення основ економіки, маркетингу, підприємництва, інформації, дисциплін, що стосуються ринкової економіки. Автором розроблена відповідна методика навчальної програми та навчальний підручник, щоб дати підготовку та орієнтир на вибір професії у ринковій економіці в сучасних умовах господарювання.

Актуальність проблеми. Незважаючи на посилену увагу вчених до проблем організації економічної освіти, підготовки майбутніх вчителів до педагогічної діяльності, деякі важливі аспекти готовності формування у майбутніх маркетологів професійних компетенцій в умовах ринкової економіки залишаються недостатньо або зовсім недослідженими. До них належить проблема економічної освіти учнів загальноосвітніх шкіл та студентів ВНЗ, формування у майбутніх маркетологів професійних компетенцій. Запровадження ступеневої системи освіти потребує, у свою чергу, якісно нового підходу до формування у майбутніх маркетологів професійних компетенцій. У таких умовах здійснюється безпосередній вплив на зміст освіти, пов'язаний з ринковою конкуренцією, виникнення нових вимог на ринку праці знань із маркетингу, інтелектуальної власності, економіки, інформаційних технологій, відповідних нових професійних умінь і навичок. Сьогодні стає реальним і необхідним повернення науки до потреб суспільного виробництва, виробництва – до науки. Розв'язання цієї проблеми базується на всебічному розвитку інтелектуальної власності у всіх галузях народного господарства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій – науково-методичної та спеціальної педагогічної літератури, проведений у процесі дослідження даної проблеми, дозволяє зробити висновок, що проблеми економічної освіти і підготовки молоді до ринкової економіки обґрунтували вчені-педагоги В. Андрущенко, В. Бондар, І. Волошук, Й. Гушулей, В. Дорошенко, М. Єрмошенко, Н. Ничкало, В. Мадзігон, О. Мороз, В. Майборода, А. Нісімчук, В. Пікельна, І. Прокопенко, О. Падалка,

В. Кремень, О. Сухомлинська, В. Сидоренко, В. Слюсаренко, С. Сисоєва, І. Сасова, Г. Сагач, Г. Терещук, М. Шкіль, О. Шпак та інші.

Проблеми управління освітою та навчальним процесом розробили М. Дробноход, О. Дейнеко, М. Згуровський, І. Зязюн, В. Кремень, Ю. Тихомиров, І. Прокопенко, В. Паламарчук, О. Сухомлинська, В. Скотний, Л. Фішман; управління освітніми закладами – Ю. Васильєв, Г. Єльнікова, В. Кремень, В. Мадзігон, В. Луговий, В. Караковський, В. Кричевський, В. Луговий, М. Поташник.

Проблеми розвитку професійної компетентності у системі професійної підготовки педагогів та освіти вивчають А. Алексюк, Н. Бібік, А. Бойко, В. Мадзігон, А. Маркова, О. Мороз, О. Пехота, О. Пометун, В. Караковський, Л. Карпова, В. Максимова, М. Не чаєв, А. Нікуліна П. Худоминський, Т. Шамова, Р. Шакуров та інші.

Таким чином, виникає суперечність між вимогами суспільства та наявним науковим підходом підготовки фахівців до праці в умовах ринкової економіки.

Мета статті. Дослідити проблеми економічної освіти та підготовки маркетологів до сучасних умов ринкової економіки із високим рівнем професійних компетенцій.

Виклад основного матеріалу. Перехід нашого суспільства до ринкової економіки вимагає кардинальних змін у навчальному процесі, особливо це стосується різних форм і методів довузівської підготовки школярів. Тут на перший план повинні виступати такі якості, як самостійність і підприємливість. Але низка старих стереотипів ще залишилася і вимагає змін у навчальному процесі.

Варто відзначити, що в цьому напрямку

МЕТОДИ ДОВУЗІВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

робиться і зроблено надто багато, видано велику кількість законів, постанов, положень [1], [2], [3], [4], навчально-методичної літератури [5], [6], [7], [9], [10], дидактичних матеріалів [25], [28], [29], [33], ведеться цілеспрямована політика підготовки молоді [12], [14], [17], [18] як на державному, так і регіональному рівнях, використовуються сучасні методи навчання [5], [13], [15], [18], [26].

Організаційні основи економічної освіти та формування професійних компетенцій досліджувалися відомими вченими І. Волощуком [7], М. Дробноходом [27], М. Кравчиною та М. Романенком [30], О. Овчаруком [34], А. Павленком [35], О. Пометуном [36], О. П'єхотою [37], М. Приходьком [48].

Під методами навчання розуміють спільну діяльність вчителя та учнів під керівництвом вчителя. В арсеналі вчителя є три активні засоби навчання:

- слово (бесіда, розповідь, лекція, диспут);
- образ (кіно, картина, графік, креслення, таблиця і ін.);
- діяльність (практичні роботи, екскурсії, спостереження, ігри, вікторини, олімпіади і ін.).

Кожен з них має свої особливості, переваги і завдання, але найкращі результати досягаються об'єднанням усіх цих засобів.

Співвідношення між ними не буває постійним, воно змінюється залежно від змісту матеріалу, від уроку до уроку, а також залежно від віку та рівня підготовки школярів.

Навчальна діяльність учнів складається з теоретичної та практичної роботи, яка проводиться як на уроках, так і в позаурочний час.

Пізнання законів об'єктивної дійсності відбувається у процесі абстрактного мислення, яке узагальнює дані чуттєвого сприйняття, виражаючи ці узагальнення у поняттях і законах науки. Але правдивість цих понять і законів перевіряється лише активними практичними методами навчання. До таких методів і можна віднести позакласну роботу, яка має як навчальний, так і виховний аспекти впливу на учнівську молодь під час їх довузівської підготовки, та формування особистості з новим мисленням [24].

Закріплення навчального матеріалу в процесі його вивчення не гарантує повністю міцного засвоєння знань. Міцність засвоєння досягається наступним повторенням матеріалу, яке попереджує забування засвоєного раніше матеріалу, відзначено в роботі [22].

Експериментальні дослідження багатьох учених показують, що повторення, розподілене в часі, продуктивніше, ніж повторення концентроване.

Систематичне повторення навчального матеріалу, крім його міцного засвоєння, дає також можливість поглиблювати вивчений матеріал, систематизувати та узагальнити знання розділів навчальної програми.

Систематичність свідомого, активного повторення найкраще здійснити в процесі ігрових методів навчання, які є однією зі складових частин позакласної роботи вчителя з учнями.

Однією з найбільш ефективних форм навчання та прищеплення любові до вивчення предмету є, на нашу думку, пояснення матеріалу на уроці у вигляді лекції, бесіди, дискусії з відповідної теми, і завданням письмової роботи даної теми, на домашнє самостійне опрацювання.

Практика показує, що такі роботи мають творчий характер, виробляють в учнів нестандартне мислення, постійний пошук кращих форм підготовки домашньої роботи. Якщо пройдено вже декілька тем, учням доцільно пропонувати написання рефератів по окремих розділах навчальної програми, причому давати вільний вибір написання реферату і його захист (виступ) перед класом і своє бачення розв'язання даної проблеми.

Така форма підготовки учнів надзвичайно ефективна, поєднує в собі як засвоєння матеріалу, так і глибоке мислення про вирішення даної проблеми і її засвоєння на належному рівні.

Однією з ефективних форм навчання є також правильно поставлені практичні заняття, під час яких розв'язуються ряд практичних положень, засвоєних учнями під час уроків і в процесі самостійної роботи над навчальним матеріалом, відзначають О. Шпак, О. Падалка, А. Нісімчук у роботі [42].

Плануючи навчальну роботу та можливості різних форм довузівської підготовки, треба всебічно враховувати вікові мислительні особливості учнів, їхні загальні властивості розвитку, підготовку та інтереси, які виникають під час навчання. Тільки добре підготовлений учитель-керівник здатний забезпечувати цілеспрямованість, науковість, зв'язок з сучасністю.

Зміст шкільного навчання, структура навчально-виховного процесу школи включають елементи педагогіки та психології, які треба уміло використовувати у розв'язанні профорієнтаційних завдань незалежно від форми підготовки учнівської молоді, відзначає В. Ковальчук [29].

На уроках і позакласних заходах, прямо чи непрямо розкриваються роль і значущість економіки в сучасному суспільстві, уявлення про специфіку економічних професій, вимоги до людей

МЕТОДИ ДОВУЗІВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

цієї професії.

Початковим етапом професійно-педагогічної діяльності є ознайомлення широкого кола школярів з різними економічними професіями: економіст, бухгалтер, менеджер, маркетолог, брокер, банкір, бізнесмен, підприємець.

Одночасно здійснюється знайомство з тими професіями, де психолого-педагогічні знання відіграють значну роль: лікар, керівник колективу, військовослужбовець, менеджер, маркетолог і ін. Особлива увага приділяється універсальності психолого-педагогічної підготовки, тому, що ці знання потрібні кожній людині протягом усього життя в сім'ї та системі міжособистісних відносин. Починати цю роботу необхідно в початковій школі з розмови про працю вихователя дитячої установи та вчителя початкової школи.

Така підготовка сприймається на уроках економіки з теми, яка професія є більш корисною в суспільстві. Або праця конкретна і абстрактна: яка з них більш необхідна в суспільстві.

Учням варто нагадати, що про виникнення школи та педагогічних ідей в рабовласницькому суспільстві можна розповісти в курсі давньогрецької історії. В курсі історії Нового світу учні знайомляться з видатними мислителями Західної Європи: Томасом Мором, Ж-Ж. Руссо, Робертом Оценом та іншими. Доступні форми розкриваються їх погляди на виховання як соціальне явище. В курсі історії України та історії Русі відбувається знайомство зі становленням школи XVII – XVIII століття.

У нинішніх умовах орієнтації молоді на ринкове середовище, вибір нових професій менеджера, маркетолога, аудитора, економіста-фінансиста, необхідно орієнтувати молодь у цьому напрямку. Це може робити в школі учитель-новатор, учитель-дослідник, учитель-методист. Навколо них, як правило, і концентруються педагогічно обдаровані діти, беручи активну участь у їх педагогічних пошуках [8].

До сфери педагогічної орієнтації та підготовки майбутніх педагогів можна віднести:

- спеціально виділений розділ у загальному плані виховної роботи класного керівника;
- гуртки;
- факультативи;
- економічні класи;
- факультети “Майбутній підприємець”, “Майбутній банкір”, і ін.;
- наукове товариство учнів класу, школи;
- підготовка в спеціальних закладах освіти (ліцей, гімназія, коледж чи спеціальні класи з поглибленим вивченням профільюючого предмету);

- проведення спеціальних курсів з обраного напрямку підготовки учнів.

Усі ці форми мають багато спільного, тому що у них одна мета і схожі завдання – допомогти школяру здійснити правильний вибір життєвого шляху. Але поряд з цим вони відмінні в організаційній структурі, режимі роботи, складі учнів, а отже, мають різні потенційні можливості [40].

Найкращі можливості підготовки учнівської молоді до вибору професії, створюють спеціальні класи з певного напрямку навчання. Наприклад, в Дрогобицькому педагогічному ліцеї такими є:

- математичний (поглиблене вивчення математичного блоку дисциплін);
- гуманітарний (вивчення латини, гуманітарних дисциплін)
- правничий клас (вивчення правових дисциплін);
- економічний клас (додаткове вивчення економіки).

Відзначені класи починають навчатися за профілем обраної майбутньої професії з 10 класу. Особливо виділяються як теоретичні уроки (лекційний матеріал), так і проведення з підгруп практичних занять, які проводилися нами під час педагогічної практики [8].

Така форма створення певного профілю класів досить ефективна. Учні старанні, прагнуть глибоко освоїти матеріал, виконати всі роботи самостійно і, як правило, такі класи є досить дисциплінованими, і учні мають глибокі знання не тільки з профільних предметів, а й з інших, поєднаних з профілем вибраної майбутньої професії дисциплін.

Процес засвоєння наукового світогляду у кожного нового покоління, соціальної групи людей, кожної особистості має свої особливості, зумовлені рівнем економічного і політичного розвитку суспільства, характером і формами боротьби суспільних систем на міжнародній арені, національними і сімейними традиціями, особистими якостями людей.

Варто відзначити, що суть економічного виховання у тому, що вона зв'язана з економічною освітою суспільства, його соціальним розвитком і матеріальним забезпеченням. Але сам процес виховання як і навчання включає знання про економіку, суть економічних законів, систему трудових і виробничих відносин, відзначено автором в роботі [23].

Учні засвоюють, що економіка розвивається відповідно до вимог об'єктивних економічних законів, що відображають найбільш суттєві і стійкі зв'язки залежно від економічних явищ і процесів,

МЕТОДИ ДОВУЗІВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

що проходять у суспільстві, під час виробництва, обміну і розподілу та споживання матеріальних благ, відзначають О.Шпак, О.Падалка, А.Нісімчук в роботі [42].

Якщо немає можливості в школі створювати спеціальні класи навчання, то доцільно організувати відповідні гуртки, в яких давати напрям навчання майбутньої вибраної професії. Такі гуртки можна створити в кожній школі.

У школах, де відсутні умови для організації та ведення інших довгострокових форм підготовки учнів до майбутньої професії (факультативи, педкласи, економічні класи і т.ін.), можна створити шкільні гуртки, будь-якого економічного профілю навчання. З нашої точки зору, такі гуртки мають бути в кожній міській чи сільській школах, тому що в кожній школі є учні, які хотіли б своєю майбутньою професією вибрати власне діло – підприємництво, менеджмент, маркетинг, бухгалтерську справу, банківську, або просто бути економістом, знати сучасні методи господарювання.

Починати заняття можна в гуртках з 6 – 7 класів. Мета таких гуртків – виявлення в учнів інтересів до профілю діяльності гуртка, а пізніше і нахилів до вибору в майбутньому економічної професії.

Загальний обсяг навчання залежить від керівника гуртка, інтересів учнів, проте залежно від змісту та форми роботи керівник може вносити корективи в навчальний процес протягом року. Добре до такої форми навчання запрошувати відомих фахівців, економістів або викладачів вищих навчальних закладів.

Необхідно дати учням і психолого-педагогічні відомості про ту чи іншу професію, про її значення в суспільстві. Обов'язково наводити цікаві приклади так чи інакше пов'язані з місцевістю або регіоном.

Гурткова робота повинна базуватися як на викладі теоретичного матеріалу, так і на практичних діях. Тут можна складати бізнес-плани діяльності підприємства, фірми, план кредиту, угоди між двома бізнесменами, проводити торги на умовно створених біржах.

Безперечно, практика матиме успіх, якщо учні володіють поняттями основ економіки, її законів та категорій. Ця робота вимагає надто багато ентузізму, зусиль, праці від вчителя – керівника гуртка. Необхідно підібрати особливо обдарованих учнів у напрямку цієї діяльності. Звичайно, така форма занять не зможе дати високий рівень фахових знань, у порівнянні зі спеціальними класами, в яких можуть бути також створені такі ж гуртки економічного профілю.

Учні в гуртках після засвоєння кожного

окремого розділу чи теми, повинні виконувати самостійну роботу, що повинна мати реферативний характер. Водночас вільний вибір теми (з допомогою вчителя) дозволить скерувати напрямок перших кроків учнівської дослідницької діяльності. При цьому звертається увага на індивідуальні особливості учнів, їх інтереси та глибину економічного мислення [26].

Перші теми економіки слід викладати так, щоб викликати в учнів стійкий інтерес до економіки, бажання накопичувати знання, і застосовувати їх на практиці.

Під час навчання слід звертати увагу учнів на різноманіття економічних професій, їх особливості до кожної з них, це повинно допомогти учням у майбутньому вибрати одну з них.

Наступні методи повинні розкривати різноманітність економічних професій. Перед початком вивчення, для формування в учнів уявлень, можна запропонувати коротке завдання (Азбука професій в економіці), суть якого полягає в тому, що вони повинні на кожну букву алфавіту згадати відповідну професію, що пов'язана з економікою чи економічною освітою. Можна також включити професії, для яких економічна підготовка є значущою в суспільстві.

Більшість занять доцільно проводити у вигляді практичних завдань до вибору кожної окремої професії економічного напрямку, проводити екскурсії, щоб дати особливо близьке уявлення про дану професію. Добре було б учням показати підприємство, чи заклад у якому працює багато фахівців-економістів.

Показ кінофільмів, використання наочності, дають більше уявлення щодо професії. Після закінчення навчання, слід провести діалог з учнями та вчителями, або запрошеними спеціалістами.

Варто пам'ятати, що кількість заходів, які можна проводити, залежить від умов школи та бажань учнів. А взагалі увагу керівників гуртків варто звернути на те, що в своїй роботі вони повинні віддавати перевагу ідеї свободи вибору, щоб тим самим спонукати до розвитку творчих засад особистості.

Керівник гуртка повинен проводити теоретичні заняття, а індивідуальне керівництво – здійснювати класний керівник.

Протягом кожної чверті учні гуртка працюють за розробленим разом із учителем індивідуальним планом та відвідують заняття творчого характеру.

Завершується робота за даною програмою з психологом чи спеціалістом з профорієнтації з метою визначення правильності професійного вибору учнів.

МЕТОДИ ДОВУЗІВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Запропонований нами напрям роботи гуртка є орієнтовним, тому може коректуватися педагогом з врахуванням особливостей складу учнів і власної підготовки. Варіант гурткової роботи повинен розраховуватися на 2 – 4 роки діяльності.

Щоб успішно формувати у школярів основи економічного мислення, спрямованого на розвиток ініціативи, на підвищення відповідальності, творчого пошуку, учитель повинен знати суть завдань економічної освіти, вміло втілювати їх у процес педагогічної діяльності, аргументовано доводити учням, що економічна підготовка, формування економічної свідомості – невід’ємна потреба дальшого розвитку і вдосконалення суспільного виробництва.

Результатом суспільного виробництва є благо, або продукт. Будь-який продукт завжди втілює в собі витрати суспільної праці, що визначає його суспільну природу. Поряд з тим, продукт має відповідну конкретну форму і властивості, що робить його здатним задовольняти певні людські потреби.

В економічній сфері суспільства створюється величезна різноманітність споживних вартостей, які можна поділити на два види залежно від того, які потреби вони задовольняють. Засоби виробництва задовольняють виробничі потреби, а предмети споживання – особисті потреби людей.

Вчитель на уроках економіки повинен звернути увагу учнів, що створення в суспільстві всякого продукту за допомогою продуктивної праці утворює суспільне багатство. До суспільного багатства відносять також природні ресурси (надра, ліси, води, рибні запаси, земля, все, що створено людською працею або дано природою).

Існують різні форми виміру суспільного багатства. Зокрема, валовий суспільний продукт характеризує сукупність усіх споживних вартостей, створених у суспільстві за певний період. Все нагромаджене суспільне багатство за всю історію існування суспільства називають національним багатством [21].

У процесі споживання блага зникають, тому їх необхідно поновлювати. Постійне поновлення виробництва благ називають їх відтворенням. Виробництво, розподіл, обмін і споживання – це стадії відтворення суспільного багатства. Усі ці стадії нерозривні, вони не існують одна без одної: неможливо спожити, не виробивши, не можна виробити, не розподіливши.

У процесі руху суспільного багатства виникає суперечність між досягнутим рівнем виробництва,

з одного боку, і зростаючими потребами людей – з іншого. Долаючи цю суперечність, люди нагромаджують суспільне багатство, пристосовуючи виробництво до задоволення нових потреб. Процес подолання суперечностей суспільного виробництва є джерелом економічного розвитку. Потім з’являються нові потреби, виникає нова суперечність, яка знову підштовхує економічний розвиток, і так буде завжди, доки існує людство і виробництво життєвих благ.

Розвиток всякого виробництва тісно пов’язаний з одержанням знань, підготовкою особистості до нових форм господарювання.

Нове економічне мислення не може виникнути само собою, воно зв’язано з розвитком продуктивних сил, вдосконаленням виробничих відносин, із рівнем економічної підготовки самих людей, з їх активністю у процесі трудової діяльності. Тому для формування у школярів основ нового економічного мислення необхідно не тільки озброювати їх економічними знаннями, але й включати в активну трудову і економічну діяльність [30].

Зміни економічної освіти у загальноосвітній школі включають закономірності економічного розвитку суспільства, елементи економіки і організації виробництва, наукову організацію праці, підприємницьку діяльність, відзначено В.Кременем в роботі [31].

Засвоєння економічних властивостей розвитку суспільства – міцна основа формування економічної свідомості, якою повинні володіти всі працівники суспільства. Економічні знання як основа економічної підготовки школярів відповідно до принципу політехнічної освіти, формуються перш за все при вивченні предметів шкільного циклу. До них належать “Основи економічних знань” – економіка промисловості і сільського господарства і інші. Учні повинні вивчити питання промислового виробництва і управління, утворення і використання фондів підприємства, нормування та оплати праці, продуктивності та якості продукції в умовах ринку, собівартості та її зниження, кооперацію, акціонерні форми господарювання, форми власності, біржі, фінанси і банки, державне регулювання ринкової економіки. Глобальні проблеми, поняття менеджменту і маркетингу, основ інформації та технічної творчості – інновацій [19, 20, 21].

Засвоєння цих питань дозволить підготувати учнівську молодь до професійного самовизначення.

Вивчати галузі сільського господарства рекомендуємо учнівській молоді, що має нахил і бажання вибору сільськогосподарських професій – фермера, механізатора тощо. Навчаючись, учні

набудуть знань з виробництва основних видів продукції сільського господарства, використання землі, трудових ресурсів, вирощування зернових, технічних культур, картоплі і овочів тощо, що допоможуть їм у майбутньому ефективно працювати у селі.

Увесь період навчання учнівської молоді у напрямку економіки, повинен виходити із врахування майбутньої професійної самовизначеності випускника школи.

Відзначимо, що в процесі економічного навчання учні повинні одержати систематизовані наукові знання про важливі економічні категорії і закони, усвідомити суть продуктивних сил і виробничих відносин, зрозуміти особливості сучасного розвитку суспільства, його соціально-економічні завдання, зазначає І.Прокопенко в роботі [39].

Важливо, щоб кожна людина мала не тільки загальне уявлення про економіку, сучасні форми і методи господарювання, але й практично володіла б ними. Вчитись господарювати потрібно зі шкільної парти, щоб ставши на робоче місце, мати відповідну економічну підготовку.

Завдання, які стоять нині перед країною і освітою, випливають з того, що необхідно вдосконалювати освіту, в тому числі економічно готувати молодь до трудової діяльності [32].

Загальне завдання школи – навчити школярів добре працювати, усвідомлено вибрати професію.

Таким чином, економічна освіта повинна сприяти досягненню мети навчання, давати економічну освіту, формувати вміння, розширяти світогляд, мислення, допомагати учням у професійному самовизначенні.

Висновки. Отже, запропонована концепція розвитку економічної освіти в процесі навчання вимагає обов'язкового її вивчення як чинника "сталого розвитку" суспільства. Економічна освіта та її реалізація в інтелектуальному потенціалі сприяє освіті, енергії, діяльності, розумовій творчості, щоб зберегти ці духовні надбання людства, які створювалися історією і передавати наступним поколінням успадковане багатство знань у духовно-інтелектуальній, мовно-культурній, інформаційній сферах. Саме розвитком цих сфер детермінується сьогодні збереження національної ідентичності кожного народу, інноваційна модель його поступу та ефективність інтеграції. Вивчення основ економіки у загальноосвітніх навчальних закладах сприяє формуванню у майбутніх випускників ВНЗ – маркетологів професійних компетенцій.

Проведені дослідження і розглянуті теоретичні передумови економічного навчання молоді,

дозволили зробити наступні основні висновки.

1. Розглянувши загальний стан системи економічної освіти в нашій країні, можна констатувати, що економічна освіта є важливою умовою формування у майбутніх маркетологів професійних компетенцій для цивілізованого суспільства. Її необхідність диктується сучасним станом розвитку економіки і суспільства, глибокими перетвореннями в нашій країні. Економічна освіта є органічною складовою загальної середньої освіти і повинна відображати її загальні тенденції, розвиватися і реформуватися до сучасних вимог економіки, формуючи у випускників загальноосвітніх навчальних закладів знання та вміння, які формують професійні компетенції.

Професійна компетенція випускника навчального закладу є інтегрованим особистісним утворенням на засадах теоретичних знань, практичних умінь, значущих особистісних якостей, що зумовлюють готовність випускника навчального закладу до виконання трудової діяльності. **Професійна компетенція** не має вузько професійних меж, від неї вимагається постійне вдосконалення знань, практичних навичок та інших проблем, які пов'язані з освітою та постійним розвитком і накопиченням фахових знань.

Професійна компетенція є динамічним особистісним утворенням, оскільки його змістове наповнення і якісний рівень залежать від багатьох чинників: рівня розвитку науки, виду економічної системи, антропології та культурології, соціальних та економічних причин.

Професійна компетенція випускника навчального закладу є багатоаспектним утворенням, змінюється відповідно до процесів, які відбуваються в освіті та суспільстві.

Теоретичний аналіз різних підходів до сутності професійної компетенції дозволяє стверджувати, що її необхідно розглядати в процесуальному чиннику: вона характеризується через діяльність і має діалектичний характер. Професійна компетенція охоплює всі сфери навчання та становлення особистості та є провідною метою випускника навчального закладу в системі освіти.

2. Серед найважливіших проблем освіти можна виділити: кадрову, недостатнього фінансування закладів освіти, матеріально-технічного забезпечення, якості підручників та змісту навчання, невизначеності економічної науки, впровадження "Основ економічних знань" як обов'язкового предмету в школі. Усі ці проблеми взаємозв'язані, жодної з них не можна вилучити чи обминути.

Економічна освіта у загальноосвітніх навчальних закладах (школах, ліцєях, гімназіях, коледжах) вимагає значних зусиль з боку освітян, управлінців, широкої громадськості та держави, для якої пріоритетним напрямком політики має стати саме розвиток економічної освіти, інформації та інтелектуальної власності. Економічне навчання насамперед повинно бути зорієнтоване на підготовку маркетологів до сучасної економіки, формувати професійні компетенції до інфраструктури ринку та особливості держави в ринковій економіці.

3. Сьогодні, коли Україну визнали країною з ринковою економікою, роль економічної освіти учнівської молоді стає надзвичайно важливою. Нині необхідно формувати у молоді ринкове економічне мислення, професійні компетенції, виховувати майбутнього господаря в усіх сферах діяльності.

Економічна освіта та розвиток професійних компетенцій складають фундамент підготовки майбутнього випускника навчального закладу до сучасних умов господарювання, щоб мати економічне мислення розбудови Української держави та національного відродження, розвивати здібності у певному виді діяльності, формувати вміння задовольняти свої потреби з матеріальними можливостями. Фундамент економічної підготовки складають економічна освіта і виховання, вивчення інформації, маркетингу, менеджменту, інтелектуальної власності, які в сучасних умовах потребують докорінних змін.

1. Закон України “Про освіту” Голос України. 1996. – 25 квітня.

2. Закон України “Про вищу освіту” (17 січня 2002 р. №2984-ІІ).

3. Постанова “Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)” (від 20 січня 1998 р. №65).

4. Закон України “Про загальну середню освіту” щодо розширення мережі та організації навчально-виховного процесу у гімназіях, ліцєях, коледжах. Лист МОН №1/9-472 від 28.10.2002 року.

5. Бібік Н.М., Ващенко Л.С., Локишина О.І. і ін. Компетентнісний підхід у сучасній освіті. – К.: “К.І.С.”, 2004. – 112 с.

6. Волощук І.С. Науково-педагогічні основи формування творчої особистості. – К.: “Педагогічна думка”. – 1998. – 160 с.

7. Волощук І.С. Педагогічні основи розвитку творчих здібностей молодих школярів: Автореф. дис. ... канд. пед. наук. –

К.: 1998.

8. Вачевський М.В. Молодь та проблеми інтелектуалізації суспільства. Рідна школа. – 2004. – №7 – 8 (894 – 895). С.35 – 37.

9. Вачевський М.В. Теоретико-методичні засади формування у майбутніх маркетологів професійної компетенції. Монографія. – К.: ВД “Професіонал”. 2005. – 364 с.

10. Вачевський М.В. Основи економічних знань: Підручник для загальноосвітніх шкіл. – Дрогобич: “Відродження”, 1997. – 162 с.

11. Вачевський М.В. Соціально-економічний механізм використання науково-технічної творчості. Монографія. Львів “Каменяр”: 2001, – 233 с.

12. Вачевський М.В., Мадзігон В.М., Скотний В.Г., Левченко Г.Є., Вачевський О.М., Примаченко Н.М. Основи економічних знань. Підручник для учнів 10 – 11 класів. – К.: ЦУЛ. 2004, – 532 с.

13. Вачевський М.В. Узагальнено системний аналіз експериментального компоненту дослідження теоретико-методичних засад формування у майбутніх маркетологів професійної компетенції. Молодь і ринок. – 2005. – №2(12) – С. 15 – 24.

14. Вачевський М.В. Генезис економічної освіти молоді в національній школі для формування початкових професійних компетенцій. Молодь і ринок. – 2005. – №1(11). – С.45 – 53.

15. Вачевський М.В. Реформа системи шкільної економічної освіти в Польщі. Україна – Польща. Монолог – діалог культур. Вип. 4.Т.1. – Кошалін, 2004. – С.340 – 349.

16. Вачевський М.В. Економічна освіта і патентознавство як засіб реалізації знань в управлінні інтелектуальною власністю. Молодь і ринок, – 2003. – №3 (5), – С.12 – 19.

17. Вачевський М.В. Шляхи і напрямки формування професійних компетенцій у студентів ВНЗ у процесі вивчення маркетингу. Молодь і ринок. – 2004. – №4 (10), – С.23 – 34.

18. Вачевський М.В. Педагогічні аспекти економічної підготовки молоді до вибору професії в сучасних умовах. Актуальні проблеми економіки. – 2004. – №1. – С.190 – 204.

19. Вачевський М.В. Формування у майбутніх маркетологів професійних компетенцій. Молодь і ринок. – 2004. – №2 (8). – С.13 – 22.

20. Вачевський М.В. Шляхи і напрямки формування професійних компетенцій у студентів ВНЗ у процесі вивчення маркетингу.

МЕТОДИ ДОВУЗІВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

- Молодь і ринок. – 2004. – №4(10). – С. 23 – 34.
21. Вачевський М.В. Маркетинг формування професійної компетенції. Підручник. – К.: ВД “Професіонал”, 2005. – 512 с.
22. Вачевський М.В. Теоретичний зміст економічної освіти у навчальних закладах для формування професійних компетенцій. Молодь і ринок. – 2005. №4 (14). – С.10 – 20.
23. Вачевський М.В. Підготовка молоді до вибору професії в сучасних умовах. Молодь і ринок. – 2002. – №1. – С.72 – 75.
24. Вачевський М.В. Економічне виховання як основа формування готовності молоді до самостійної трудової діяльності. Актуальні проблеми економіки. – 2002. – №4. – С.47 – 52.
25. Вишневецький О.І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Дрогобич: Коло. – 2003. – 528 с.
26. Гужій А. Засоби навчання нового покоління: стан і напрями розвитку. Освіта України. – 1998. – №2 – 3. – С.4 – 5.
27. Дробноход М. Освітні системи майбутнього творяться сьогодні. (Матеріали “Круглого столу”). Рідна школа. – 1997. – №2. – С.4.
28. Зязюн І.А. Краса педагогічної дії. Навчальний посібник. – К.: Українсько-фінансовий інститут менеджменту і бізнесу. – 1997. – 302 с.
29. Ковальчук В.Ю. Професійна та світоглядно-методологічна підготовка сучасного вчителя. Дрогобич. Коло. – 2004. – 264 с.
30. Кравчина М., Романенко М. Організаційні основи економічної освіти в школі. Економіка України. – 1994. – №4.
31. Кремінь В.Г. Освіта у ХХІ столітті. Освіта України. – №8, 23 лютого 2000.
33. Мадзигон В.Н. Совершенствование форм и методов трудового обучения, воспитания и профориентации учащихся. – К.: Рад. школа. 1982. – Вып. 15. – С. 3 – 6.
34. Овчарук О.В. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти. Стратегія реформування освіти в Україні. – К.: “К.І.С.”. – 2004. – 296 с.
35. Павленко А.Ф. Економічна освіта – важлива складова формування сучасного спеціаліста. Освіта України. – 1997. – 17 жовтня.
36. Пометун О.І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті. – К.: “К.І.С.”. – 2004. – С.66 – 72.
37. Пехота О.М. Освітні технології. Навч.метод.посібник. – К.: “А.С.К.”. – 2002. – 255 с.
38. Приходько М. Ціннісні орієнтації у свідомості та поведінці сучасної молоді. Соціальні виміри суспільства. – К.: НАН України. Інститут соціології. 1998.
39. Прокопенко І.Ф. Людина у світі економіки та бізнесу. – Харків: Основа. 1995. – 310 с.
40. Сидоренко В.К. Проектна методика як основа реалізації особистісно орієнтованого навчання. Молодь і ринок. – 2004. – №1(7). – С. 19 – 24.
41. Шпак О.Т. Економічна підготовка педагогічних кадрів в системі безперервної освіти. – К.: “Четверта хвиля”. 2000.
42. Шпак О.Т., Падалка О.С., Нісімчук А.С. Сучасні педагогічні технології. К.: “Просвіта”, 2000. – 368 с.

В КОЖНІЙ ФРАЗІ – ДУМКА

Любїть Україну у снї й наяву,
вишневу свою Україну,
красу її, вічно живу і нову,
і мову її солов'їну

Володимир Сосюра

Як же його у неволї
жити без надїї

Тарас Шевченко

У кого віра в правду є,
той завжди переможе

Сергій Воскресенко